

Wijken in Utrecht, een onderzoeksopdracht

Inleiding

Jullie hebben in hoofdstuk 4 van alles geleerd over steden. Tijd om bij ons in Utrecht eens goed rond te kijken.

Utrecht heeft een historische binnenstad. De stad is bovendien in de afgelopen eeuw sterk uitgebreid. Dit gebeurde in verschillende periodes. Er werden telkens nieuwe wijken bij gebouwd.

De bouw van deze nieuwe wijken werd volgens de toen heersende ideeën over stedenbouw uitgevoerd. Ook werden telkens de nieuwste bouwtechnieken toegepast. Dit vind je terug in onder andere het stratenpatroon en het soort woningen in de verschillende wijken.

De bewoners van de diverse wijken in Utrecht hebben ook hun eigen kenmerken. Bovendien is de samenstelling van de bewoners in de loop van de tijd veranderd.

Met deze onderzoeksopdracht gaan jullie in groepjes van ongeveer 4 leerlingen één van de wijken in de stad Utrecht onderzoeken. De onderzoeksresultaten presenteren jullie op een poster.

Soorten wijken

We kennen in Nederland de volgende soorten wijken / stadsuitbreidingen:

1. De negentiende-eeuwse buurt

Vanaf 1870 komt de industriële revolutie in Nederland op gang. Nieuwe fabrieken en werkplaatsen vestigen zich in of nabij steden. De bedrijven vestigen zich langs kanalen, rivieren en spoorwegen. Zo kunnen grondstoffen makkelijk aangevoerd en eindproducten makkelijk afgevoerd worden. De meeste werknemers wilden dichtbij hun werk wonen, ze hadden toen nauwelijks tijd en geld om ver naar hun werk te reizen. Er werden voor hen (soms op kosten van het bedrijf) kleine woningen dicht op elkaar gebouwd, met smalle straten en weinig groen. Deze buurten worden ook wel negentiende-eeuwse arbeidersbuurten genoemd.

Op kaart 28 B1, B2 en B3 van de 53^e editie van de Grote Bosatlas zie je hoe een 19^e-eeuwse arbeidersbuurt in Alkmaar (stationsbuurt) eruit ziet.

De vooroorlogse buurt

In de periode voor de Tweede Wereldoorlog bleven de steden groeien. Er werden meer en meer huizen gebouwd. In de verder van het centrum gelegen wijken waren de grondprijzen lager en kon er ruimer worden gebouwd. Uit Engeland werd het idee van het tuindorp met meer groen (tuinen, plantsoenen, parken, waterpartijen) vergenomen. De woningen uit deze periode zijn veel degelijker gebouwd.

2. De naoorlogse buurt (jaren 50)

De Tweede Wereldoorlog had in Nederland een enorme woningnood veroorzaakt:

- *Er waren tijdens de oorlog geen woningen gebouwd.*
- *Er waren huizen vernield.*
- *Na de oorlog waren er veel huwelijken.*

Er was gebrek aan geld en bouwmaterialen. Noodgedwongen werd gekozen voor systeembouw: snel en goedkoop woningen bouwen met van te voren gemaakte onderdelen van huizen en flats. Er ontstonden (gehorige) etage- of duplexwoningen: huizen met meerdere woonlagen. De wijken zijn eenvoudig van opzet en er zijn niet veel winkels. Aan het eind van de jaren 50 woonden hier vooral gezinnen met kinderen.

Naoorlogse prefab woning

3. Hoogbouw

Vanaf de jaren 60 ontstonden in de buitenwijken van steden veel buurten met galerijflats. De idee hierachter was dat door hoog te bouwen er meer ruimte overbleef voor groen in de wijk. Deze wijken bleken echter niet aan te sluiten bij de woonwensen van velen.

Vanaf de jaren 70 werden nieuwbouwwijken weer vooral in bovendien vaak een slechte naam vanwege onder meer criminaliteit. Het bekendste voorbeeld is de Bijlmermeer in Amsterdam.

Bijlmermeer

Kijk in de 53^e editie van de Grote Bosatlas, kaart 29 C1 t/m C3 voor een voorbeeld van een flatwijk in Alkmaar.

4. Gevarieerde woningbouw

De woonwens werd vanaf de jaren 70 een eengezinswoning met een tuin. Aan de woonomgeving werden meer eisen gesteld: kronkelige wegen vervingen de rechte straten en een meer kleinschalige structuur kwam in de mode. Straten worden aangelegd als woonerf, waar het verkeer wordt afgeremd om kinderen meer veiligheid bij het buitenspelen te geven.

Woonerf

Zie ook GB53, kaart 28 D1 t/m D3.

5. Woongelegenheden in stedelijke centra

In het centrum worden woningen vervangen door winkels, horeca, banken en andere kantoren: de cityvorming. In de binnenstad nam het aantal inwoners af met meer dan tweederde.

Zie ook GB53, 28 A1 t/m A3.

6. Nieuwbouw volgens de Vierde Nota Extra (Vinex)

Aan de rand van stedelijke gebieden en op beschikbare plekken in de stad zijn in de periode 1995-2003 zo'n 140.000 woningen gebouwd. Voor de periode tot 2010 werden er nog eens 100.000 woningen gepland. Een verschil met oudere nieuwbouwwijken is de grote afwisseling in bouwstijlen. Een nadeel van de Vinex-wijken is de geringe mogelijkheid voor mensen om zelf iets te bouwen en de grootschaligheid.

Werkwijze

Hieronder staan 8 stappen die je helpen bij het uitvoeren van het onderzoek.

Stap 1. De docent deelt jullie in in groepjes van vier leerlingen.

Stap 2. Maak met z'n vieren een keuze uit een van de onderstaande Utrechtse wijken:

Lunetten	Hoograven	Kanaleneiland
Oog-in al	Lombok	Ondiep
Zuilen	Overvecht	Tuindorp
Wittevrouwen	Oudwijk	Rijnsweerd
Abstede	Binnenstad	

Stap 3. Print met Google-earth jullie wijk en de hele stad Utrecht (zo groot mogelijk) uit en plak deze op een poster. Geef de grens van jullie wijk duidelijk aan op de beide kaartjes. Gebruik de websites van Utrecht, die van het Utrechts archief of van Utrecht buurtmonitor (zie bronnen) om de grenzen van jullie wijk vast te stellen.

Stap 4. Beantwoordt na het bekijken van de luchtfoto's de volgende voorlopige onderzoeksvraag: ***Wat voor een soort wijk is de door jullie gekozen wijk?***
Geef in enkele zinnen aan waarom jullie denken dat jullie wijk zo'n soort wijk is.

Het onderzoek

Bij het onderzoek naar de buurt gaan jullie letten op de kenmerken van zowel de woningen als de bewoners. Verzamel telkens relevante gegevens, vergelijk ze met het Utrechtse gemiddelde en presenteer ze op de poster in een overzichtelijk diagram.

Stap 5. Woningkenmerken:

Gebruik bij dit deel van het onderzoek de websites www.utrecht.nl, www.hetutrechtsarchief.nl, www.funda.nl/koop/utrecht/ en www.funda.nl/huur/utrecht/

- Ouderdom van de woningen
In welke periode is jullie wijk gebouwd? Is er sprake van bestaande- of nieuwbouw?
- Woningtype
Staat er vooral hoogbouw of laagbouw? Bestaat de hoogbouw uit kamers (voor b.v. studenten), kleine of grote appartementen, service- of bejaardenflats, anders? Bestaat de laagbouw uit villa's, herenhuizen, twee-onder-een-kap, rijtjeshuis, doorzonwoning, bungalow, anders?
- Ligging
Wat is de afstand tot buurtvoorzieningen, zoals scholen en winkels, park, bibliotheek en station?
- Eigendom
Zijn er voornamelijk koopwoningen, particuliere huurwoningen of huurwoningen van een woningbouwvereniging?
- Waarde
Wat is de koop- en / of huurprijs van de woningen in jullie wijk?
- Staat van onderhoud
Zijn de woningen in jullie buurt goed onderhouden of zijn ze vervallen? Let daarbij op schilderwerk, kapotte of dichtgetimmerde ramen, rommelige tuinen.

Stap 6. Bewonerskenmerken:

Gebruik bij dit deel van het onderzoek de website <http://utrecht.buurtmonitor.nl/>.

- **Leeftijd**
Gebruik de hierboven genoemde website en selecteer de bevolkingspiramiden. Print de vergelijking van de piramiden van jouw wijk en het gemiddelde van Utrecht uit en plak deze op de poster. Vermeldt de opvallendste verschillen.
- **Etniciteit**
Bestudeer met behulp van de website de herkomst van de bevolking en vergelijk deze met het Utrechtse gemiddelde. Print de vergelijking in cirkeldiagrammen uit en plak deze op de poster. Vermeldt de opvallendste bevindingen.
- **Inkomen**
Gebruik weer de website <http://utrecht.buurtmonitor.nl/>. Selecteer die rubrieken waarvan jullie vinden dat ze relevante informatie over de inkomens van de bewoners van jullie wijk geven. Print de vergelijking in de meest geschikte diagrammen uit en plak deze op de poster. Vermeldt de opvallendste uitkomsten.

Stap 7. Buurtkenmerken:

Bekijk jullie wijk nog eens op de door jullie uitgeprintte luchtfoto met Google earth en/of de kaart van Utrecht van het Utrechts archief. Vermeld met een duidelijke legenda de volgende kenmerken van de wijk. Geef er ook een korte beschrijving van op de poster.

- **De groenvoorzieningen**
Veel of weinig groen? Is het groen verspreid over de wijk of juist geconcentreerd in grotere groene zones of parken?
- **De overige voorzieningen**
Is er een ziekenhuis, zwembad, bibliotheek, school, gezondheidscentrum, supermarkt, kledingwinkel, station, bushalte, etc. In jullie wijk te vinden? Geef de voorzieningen duidelijk aan op de luchtfoto van de wijk.

Stap 8. Beantwoordt nu nog eens de onderzoeksvraag: ***Wat voor een soort wijk is de door jullie gekozen wijk? (Wijkt jullie antwoord af van die bij stap 4, en waarom?)***

Stap 9. Bedenk een passende titel voor op jullie poster. Vermeldt ook jullie namen en klas.

Stap 10. Bereid een presentatie van vijf minuten voor van jullie poster. In week 40 presenteren jullie de poster. De beoordeling telt 1 keer mee voor het rapport. ***Succes!***

Bronnen

www.utrecht.nl

Website van de gemeente Utrecht, ga naar wonen en wijken, wijkplattegrond voor voorzieningen en wijkplattegrond

Of ga naar wonen en wijken, jouw eigen wijk (b.v. Overvecht), wijksite (b.v.Overvecht), links voor extra informatie over bijvoorbeeld cultuur of milieu.

www.hetutrechtsarchief.nl

Deze site van het Utrechts archief bevat onder andere de thema's Utrechtse wijken (in vogelvlucht), Utrecht van boven, met goede informatie over de wijken van Utrecht en Groeikaart Utrecht over de groei/uitbreidingen van de stad Utrecht en haar omgeving.

www.funda.nl/koop/utrecht/

Op deze site kun je een aantal woningen in jouw wijk selecteren en kijken wat de vraagprijs van deze woningen is. Zo kun je onderzoeken wat de huizen in jullie wijk kosten.

www.funda.nl/huur/utrecht/

Op deze site kun je ook een aantal huurwoningen in jouw wijk selecteren en kijken wat de huurprijs per maand van deze woningen is. Zo kun je onderzoeken wat de huur van huizen in jullie wijk is.

<http://utrecht.buurtmonitor.nl/>

Deze site is echt super! Alle statistische gegevens over Utrecht kun je er vinden. Voor dit onderzoek klik je onder andere de rubrieken *wonen* en *bevolking* aan. Je kunt voor jouw wijk de aangeklikte gegevens raadplegen.